

Patarimai dėl saugaus rankų dezinfekantų naudojimo bendrojo ugdymo mokyklose

Mokyklose patartina pirmenybę teikti tam, kad būtų sudarytos sąlygos mokiniams nusiplauti rankas vandeniu su muilu, o ne jas dezinfekuoti.

Rankų dezinfekcija yra pagalbinė infekcijų, įskaitant COVID-19, prevencijos priemonė. Tik rankų dezinfekcija, jei netaikomos visos kitos prevencijos priemonės, yra visiškai neefektyvi.

Lietuvoje neįteisintų rankų dezinfekantų pavojus sveikatai ir efektyvumas nėra įvertintas. Todėl, esant poreikiui mokykloje, rankų dezinfekantus mokiniams reikėtų pasirinkti tik iš įteisintų Lietuvoje. Visų įteisintų (autorizuotų) biocidinių produktų duomenys pateikti duomenų bazėje <https://biocidai.nvsc.lt/>. Paieškos parametrai tokie: „Vartotojas: N“, „Produktų tipas: 01“, „Galiojimas: Tik galiojantys“.

Esant galimybei rinktis, pirmenybę patartina skirti ne skystam rankų dezinfekantui, o dezinfekantu sudrėkintoms servetėlėms. Toks pasirinkimas sumažina tikimybę kilti pavojui dėl produkto degumo bei atsitiktinio išsipylimo, apsinuodijimo dėl atsitiktinio ar tyčinio išgėrimo riziką, be to, rankų oda ne tik dezinfekuojama, bet dar ir mechaniškai nuvalomi nešvarumai bei žuvę mikroorganizmai.

Taip pat patartina informuoti mokinių, ypač mažesnio amžiaus, tėvus, kad vaikams mokykloje nėra jokio poreikio naudoti savo atsinešto rankų dezinfekanto. Tėvams, nusprendusiems aprūpinti vaikus rankų dezinfekantu tiems atvejams, kai pakeliui į mokyklą ar iš jos gali prireikti rankų dezinfekcijos, siūlytina pateikti šią trumpą saugos informaciją: rinktis tik iš Lietuvoje įteisintų, neprofesionaliesiems vartotojams skirtų rankų dezinfekantų; renkantis pirmenybę teikti dezinfekantu sudrėkintoms servetėlėms ar mažesnėms pakuotėms; prieš duodant vaikui – patiems atidžiai perskaityti informaciją apie produkto keliamus pavojus bei įsitikinti, kad vaikas savarankiškai sugebės tą dezinfekantą naudoti nekeldamas pavojaus sau ir kitiems.

Mokyklose patartina pirmenybę teikti tam, kad būtų sudarytos sąlygos mokiniams nusiplauti rankas vandeniu su muilu, o ne jas dezinfekuoti.

Plaunant rankas vandeniu su muilu nuo jų mechaniškai pašalinama didžioji dauguma mikroorganizmų, taip pat ir nešvarumai. Dezinfekuojant rankas skystu dezinfekantu sunaikinama didžioji dauguma mikroorganizmų, tačiau nepašalinami nei žuvę mikroorganizmai, nei nešvarumai.

Rankų dezinfekcija yra pagalbinė infekcijų, įskaitant COVID-19, prevencijos priemonė. Tik rankų dezinfekcija, jei netaikomos visos kitos prevencijos priemonės, yra visiškai neefektyvi.

Tai pasakytina visų pirma apie infekcijas, kurios plinta ne tik per nešvarias rankas, bet ir per orą ar užterštą maistą. Nesilaikant visų kitų prevencijos priemonių, užkratas nuolat pateks ant rankų (o nuolatinė rankų dezinfekcija neįmanoma) arba, aplenkdamas rankas, kitu būdu pateks į organizmą.

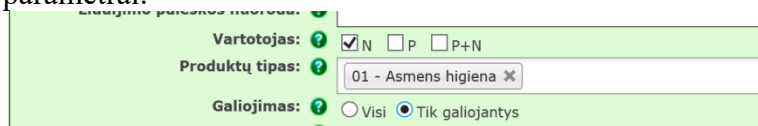
Lietuvoje neįteisintų rankų dezinfekantų pavojus sveikatai ir efektyvumas nėra įvertintas. Todėl, esant poreikiui mokykloje, rankų dezinfekantus mokiniams reikėtų pasirinkti tik iš įteisintų Lietuvoje. Visų įteisintų (autorizuotų) biocidinių produktų duomenys pateikti duomenų bazėje <https://biocidai.nvsc.lt/>. Paieškos parametrai tokie: „Vartotojas: N“, „Produktų tipas: 01“, „Galiojimas: Tik galiojantys“.

Įvairiose valstybėse užfiksuota, kad labai padaugėjo nelegalių rankų dezinfekantų, kurių efektyvumas ir poveikis sveikatai nežinomas. Pagrindiniai tokių dezinfekantų pavojai – galima žala vartotojų sveikatai ir nepakankamas efektyvumas (sudarius nepagrįstą iliuziją apie tai, kad rankos dezinfekuotos tinkamai, jomis gali būti pernešta infekcija). Lietuvoje irgi stebėtas nelegalių dezinfekantų padaugėjimas, ypač karantino pradžioje ir viduryje. Nepaisant rinkos priežiūros institucijų dedamų didelių pastangų užkardyti nelegalių rankų dezinfekantų tiekimą rinkai, jų keliami rizika yra reali, ypač atsižvelgus prekybos internetu mastus ir sudėtingą tokios prekybos kontrolę.

Rankų dezinfekantai, kurie legalūs Lietuvoje, nurodyti biocidinių produktų duomenų bazėje. Joje galima patikrinti, ar norimas įsigyti dezinfekantas įteisintas, pirmoje paieškos eilutėje įrašius produkto pavadinimą ar pavadinimo dalį, pavyzdžiui, „rankų“:

Norint pamatyti visus neprofesionaliesiems vartotojams (mokiniai yra neprofesionalieji vartotojai. Skirti tik profesionaliesiems vartotojams mokiniams netinka) skirtus rankų dezinfekantus, nustatomi atitinkami paieškos parametrai:

Paieškos rezultatuose, paspaudus produkto pavadinimą, galima susipažinti su detalia informacija, įskaitant naudojimo instrukciją, ir įvertinti, ar iš daugelio galimų produktų šis yra pats tinkamiausias.

Jei yra mokyklos personalo rankų dezinfekcijos poreikis, renkantis dezinfekantą galima taikyti tuos pačius kriterijus, kaip ir renkantis mokiniams skirtą dezinfekantą.

Esant galimybei rinktis, pirmenybę patartina skirti ne skystam rankų dezinfekantui, o dezinfekantu sudrėkintoms servetėlėms. Toks pasirinkimas sumažina tikimybę kilti pavojui dėl

produkto degumo bei atsitiktinio išsipylikimo, atsitiktinio ar tyčinio apsinuodijimo išgėrus riziką, be to, rankų oda ne tik dezinfekuojama, bet dar ir mechaniškai nuvalomi nešvarumai bei žuvę mikroorganizmai.

Valstybėse, kuriose dėl karantino nebuvo uždarytos mokyklos, padaugėjo vaikų apsinuodijimų įvairiais alkoholiais; specialistai tai sieja su rankų dezinfekantų tyčiniu ar atsitiktiniu panaudojimu ne pagal paskirtį (didžioji dauguma buitinių rankų dezinfekantų yra etilo ar kitų alkoholių pagrindu).

Vienos iš ES valstybių apsinuodijimų biuro pateiktais duomenimis, apsinuodijimų rankų dezinfekantais skaičius padidėjo 5-15 kartų įvairiais pandemijos piko mėnesiais; didžiąją apsinuodijimų dalį sudarė vaikų apsinuodijimai atsitiktinai išgėrus. Mūsų turimais duomenimis, Lietuvoje tokio padaugėjimo nebuvo, tačiau bendrojo ugdymo mokyklos dirbo nuotoliniu būdu.

Taip pat patartina informuoti mokinių, ypač mažesnio amžiaus, tėvus, kad vaikams mokykloje nėra jokio poreikio naudoti savo atsinešto rankų dezinfekanto. Tėvams, nusprendusiems aprūpinti vaikus rankų dezinfekantu tiems atvejams, kai pakeliui į mokyklą ar iš jos gali prireikti rankų dezinfekcijos, siūlytina pateikti šią trumpą saugos informaciją: rinktis tik iš Lietuvoje įteisintų, neprofesionaliesiems vartotojams skirtų rankų dezinfekantų; renkantis pirmenybę teikti dezinfekantu sudrėkintoms servetėlėms ar mažesnėms pakuotėms; prieš duodant vaikui – patiems atidžiai perskaityti informaciją apie produkto keliamus pavojus bei įsitikinti, kad vaikas savarankiškai sugebės tą dezinfekantą naudoti nekeldamas pavojaus sau ir kitiems.

Kai kuriose valstybėse tapo populiariu, kai tėvai mokiniams į kuprines įdeda mažus buteliukus rankų dezinfekanto; prekyboje atsirado mažų kuprinės (ir raktų) pakabuko formos rankų dezinfekantų pakuočių. Agresyvi reklama, kad tai labai patogu ir kad tik taip galima apsaugoti vaiką nuo COVID-19, irgi prisidėjo prie populiarumo. Kol kas, kiek mums žinoma, tokios pakuotės Lietuvoje nėra plačiai reklamuojamos, bet teigti, kad taip neatsitiks artimiausioje ateityje, negalima; interneto ar žiniasklaidos pagalba kurios nors prekės populiarumas gali labai išaugti per kelias dienas ar net kelias valandas.

Kaip minėta anksčiau, mokyklose svarbu sudaryti tinkamas sąlygas mokiniams (ir personalui) nusiplauti rankas vandeniu su muilu; esant poreikiui – ir tinkamas sąlygas dezinfekuoti rankas. Tinkamos rankų dezinfekcijos sąlygos niekaip negali būti užtikrintos, jei mokiniai savo nuožiūra dezinfekuosis rankas įvairiausiomis tėvų įdėtomis (neaišku, kokiais kriterijais vadovaujantis pasirinktomis) priemonėmis.

Patartina, kad tėvai žinotų bent pagrindinius saugaus rankų dezinfekantų naudojimo principus:

- buityje rankų dezinfekantai naudojami, kai, pavyzdžiui, uogaujant, grybaujant, paplūdimyje ar pan. rankos yra (ar gali būti) užterštos kenksmingais mikroorganizmais ir nėra jokių galimybių jų nuplauti vandeniu su muilu. Kitais atvejais visiškai pakanka vandens ir muilo;
- pirkti tik Lietuvoje įteisintus produktus pasitikrinant (pasirenkant) duomenų bazėje <https://biocidai.nvsc.lt/> pagal anksčiau minėtus paieškos kriterijus;
- daugumoje buityje naudoti skirtų dezinfekantų yra didelės etanolio ar kitų alkoholių koncentracijos; o tai kelia pavojų dėl degumo ir apsinuodijimo atsitiktinai išgėrus; sudrėkintos servetėlės šiuo požiūriu mažiau pavojingos. Pavojų mažina ir mažesnės skysčio pakuotės, šiuo požiūriu 20-50 ml pakuotė geriau negu 100 ml (tokia ar dar didesnė pakuotė, be to, jau panaši į gėrimo pakuotę);
- tėvams patartina įdėmiai susipažinti su visa dezinfekanto etiketės informacija, įsitikinti (geriausia – praktiškai pabandžius namie), kad vaikas sugebės tinkamai (įskaitant laiką, kurį rankos turi būti sudrėkintos) jį naudoti be pavojaus sau ir aplinkiniams bei žinos, ką daryti nenumatytais atvejais (pavyzdžiui, patekus į akis), ir tik įsitikinus bei esant tikram poreikiui dėti vaikui į kuprinę.